

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Informatikai Kar**

**Eseményvezérelt alkalmazások
fejlesztése I**

10. előadás

**Adatbázis-kezelés modell/nézet
architektúrában**

Giachetta Roberto

<http://people.inf.elte.hu/groberto>

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

A modell/nézet architektúra

- Az összetettebb alkalmazásoknál célszerű a kétrétegű architektúrát bevezetni, amelyet a *modell/nézet (Model/View)* architektúrának nevezünk

- Adatkezelő alkalmazásoknál ez több szempontból is hasznos lehet, pl.:
 - az adatkezelést könnyen átalakíthatóvá teszi
 - az adatmegjelenítést egyedire szabhatjuk

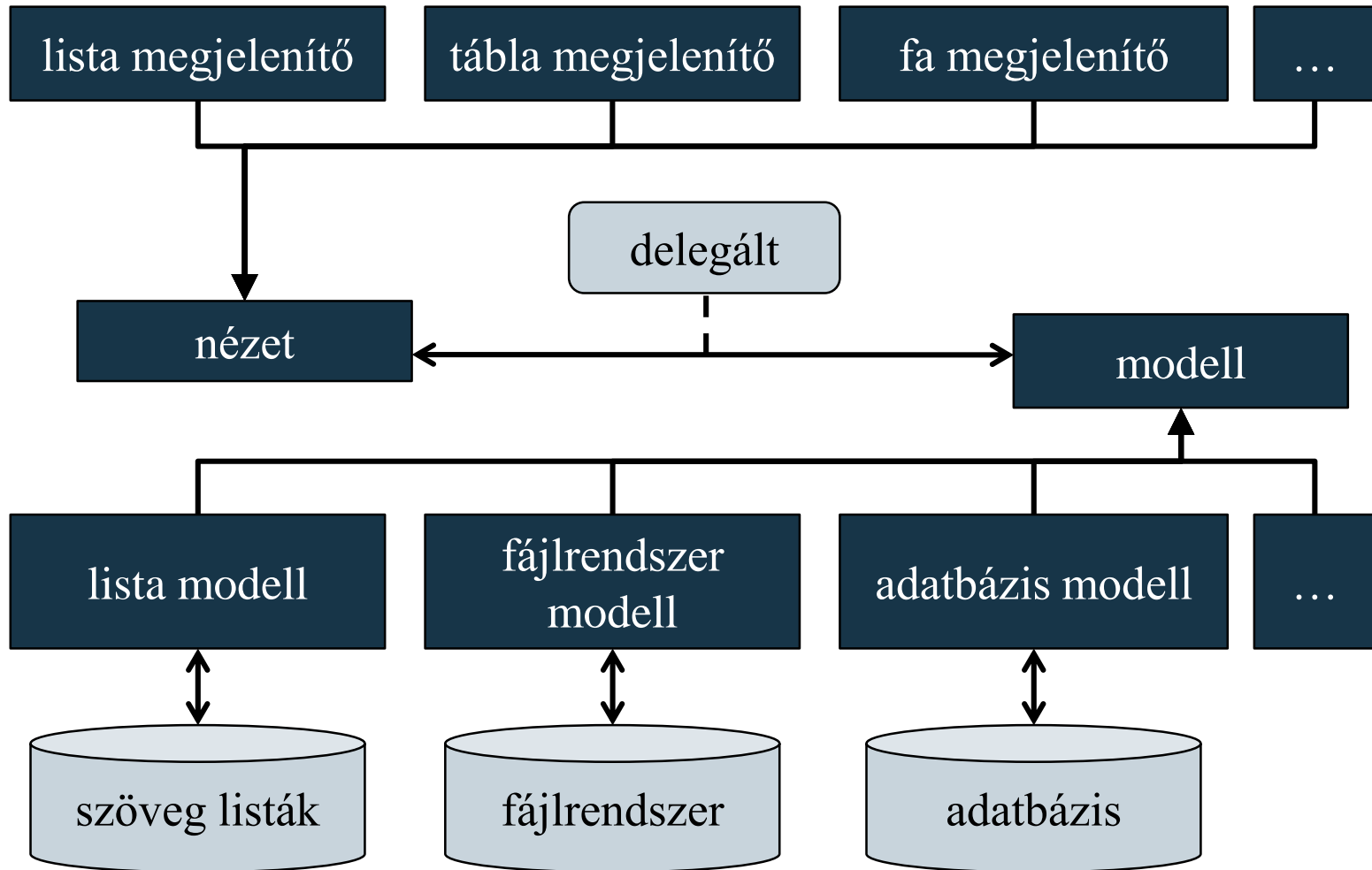
Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

A Qt koncepciója

- A Qt magába ágyazta a modell/nézet architektúrát adatkezelésre, így beépített elemek használatával is elérhető az alkalmazás rétegelt felépítése
 - a *modell* biztosít osztályokat a különböző adatforrások olvasására, írására, pl. listák, XML fájlok, adatbázisok, fájlrendszer, ...
 - a *nézet* különböző megjelenítő grafikus vezérlőket tartalmaz, pl. táblázat megjelenítő, lista megjelenítő, ...
 - a két réteg pontos összeillesztését a *delegált* (*item delegate*) típusok felügyelik, amelyek meghatározzák, milyen módon jelenjenek meg az adatok

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

A Qt koncepciója

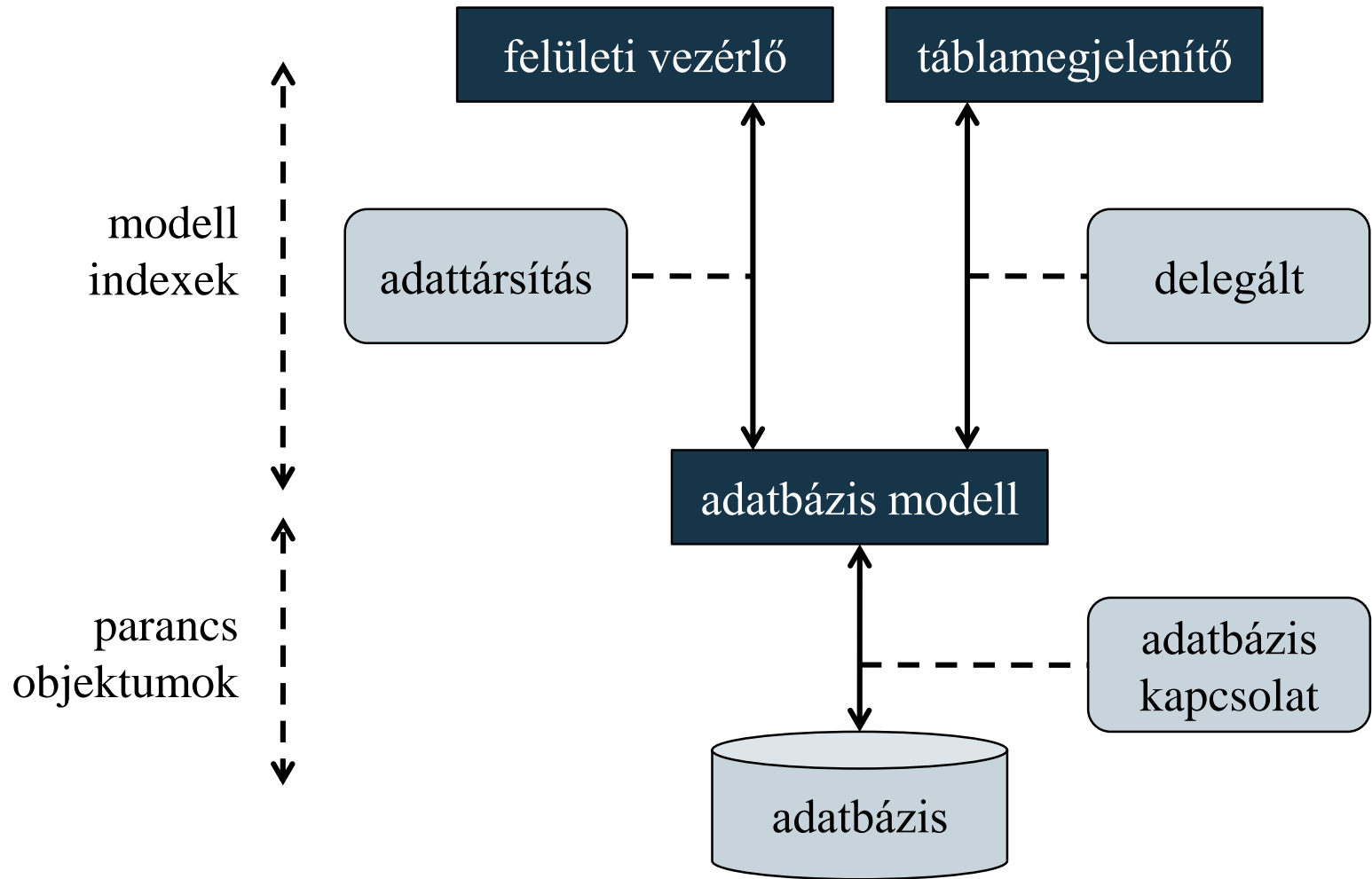
Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Adattársítás és indexelés

- A felületen a nézetek mellett egyéb grafikus vezérlők is kezelhetik az adatokat, amennyiben megfelelő *adattársítást* (*data binding*) biztosítunk a vezérlő és a modell között
- Egy modell tetszőlegesen sok különböző felületi elemhez kapcsolható, különböző nézetek és adattársítások használatával
 - a tartalom szinkronizált, így az egyik nézetben végzett módosítások azonnal megjelennek a másik nézetben
- Az adatközlés a felület és a modell között *modell indexek* (**QModelIndex**) segítségével történik, amely az adatok lokalizálására szolgál
 - pl. sor/oszlop szám alapján táblázat esetén

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

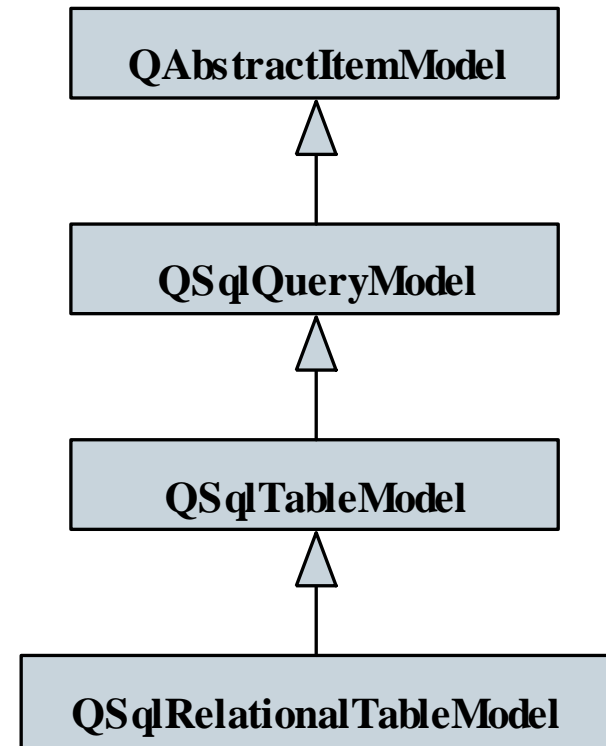
Adattársítás és indexelés

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Adatbázis-kezelő modellek

- A modellek a `QAbstractItemModel` leszármazottai, ezek közül adatbázis-kezelésre 3 alkalmazható:
 - `QSqlQueryModel`: egy lekérdezés eredményének kezelésére (csak olvasható)
 - `QSqlTableModel`: egy tábla tartalmának kezelésére (írható és olvasható)
 - `QSqlRelationalTableModel`: idegen kulcsokat tartalmazó tábla kezelésére (további táblákból begyűjtött adatokkal)

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Lekérdezés modellek

- A `QSqlQueryModel` típust lekérdezések megjelenítésére, olvasásra használhatjuk
 - a `setQuery (<lekérdezés>)` metódussal beállíthatunk tetszőleges lekérdezést (akár több táblát felhasználva)
 - a `setHeaderData (<oszlop>, <megjelenés>, <elnevezés>)` művelettel szabályozhatjuk az oszlopok tulajdonságait
 - a sorok számát a `rowCount ()`, az oszlopok számát a `columnCount ()` metódussal kérdezhetjük le
 - az adatokat soronként (`record (<sor>)`), vagy indexek segítségével (`index (<sor>, <oszlop>)`) érhetjük el

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Lekérdezés modellek megjelenítése

- Modellek megjelenítéséhez a `QAbstractItemView` leszármazottait kell használnunk, táblázatos megjelenítéshez a `QTableView` típust

- a `setModel(<modell>)` művelettel állítjuk be a modellt

- pl.:

```
QSqlQueryModel model; // modell
model.setQuery("select ..."); // lekérdezés
model.setHeaderData(0, Qt::Horizontal, "Id");
    // oszlop fejlécének beállítása
```

...

```
QTableView view; // nézet
view.setModel(model); // modell beállítása
view.show(); // megjelenítés
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

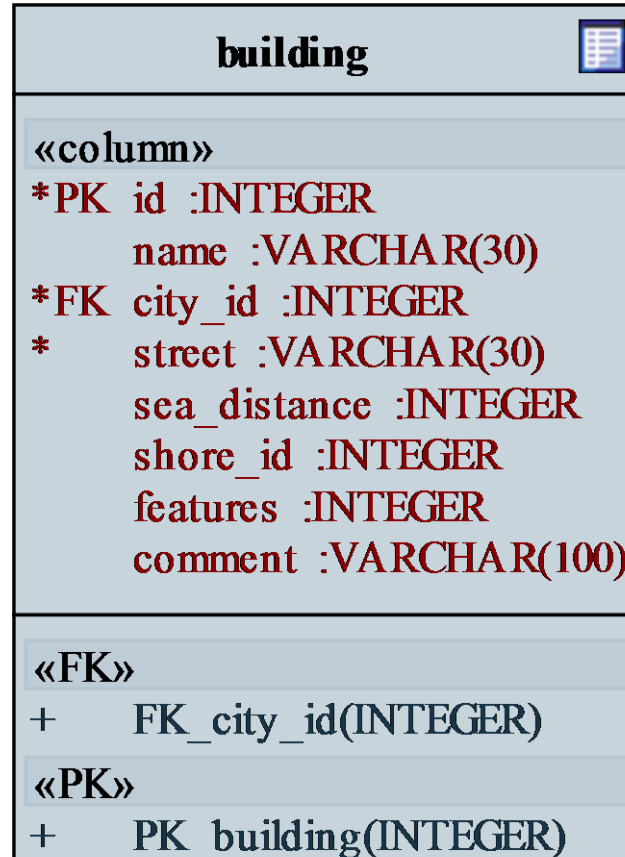
Feladat: Készítsük el az apartman adatbázis épületeinek (**buildings**) grafikus megjelenítését.

- az alkalmazáshoz nem kell egyetlen új osztályt se definiálnunk, a létező típusok felhasználásával megoldható a feladat
- az ablakban egy táblamegjelenítőben jelenjen meg a tábla teljes tartalma, ehhez egy **QTableView** példányt alkalmazunk
- az adatok betöltését egy lekérdező modellel végezzük (**QSqlQueryModel**), amely megkapja a megfelelő lekérdezést, és lefuttatja a lekérdező műveleteket (**QSqlQuery**)

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

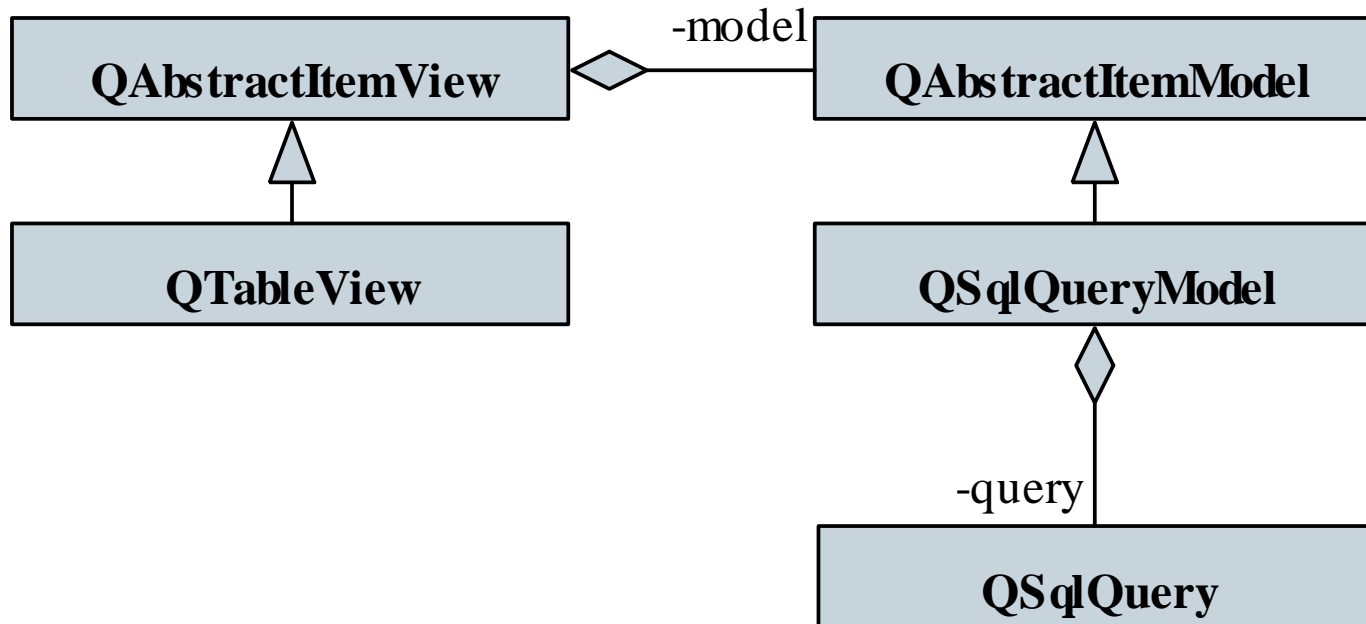
Tervezés (adatbázis):

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Tervezés (alkalmazás):

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Megvalósítás (main.cpp):

```
int main(int argc, char *argv[])
{
    QApplication a(argc, argv);

    QSqlDatabase db =
        QSqlDatabase::addDatabase("MYSQL");
    // adatbázis-kapcsolat létrehozása

    ...

    QSqlQueryModel* model = new QSqlQueryModel();
    // lekérdezési modell
    model->setQuery("select * from building");
    // lekérdezés beállítása
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

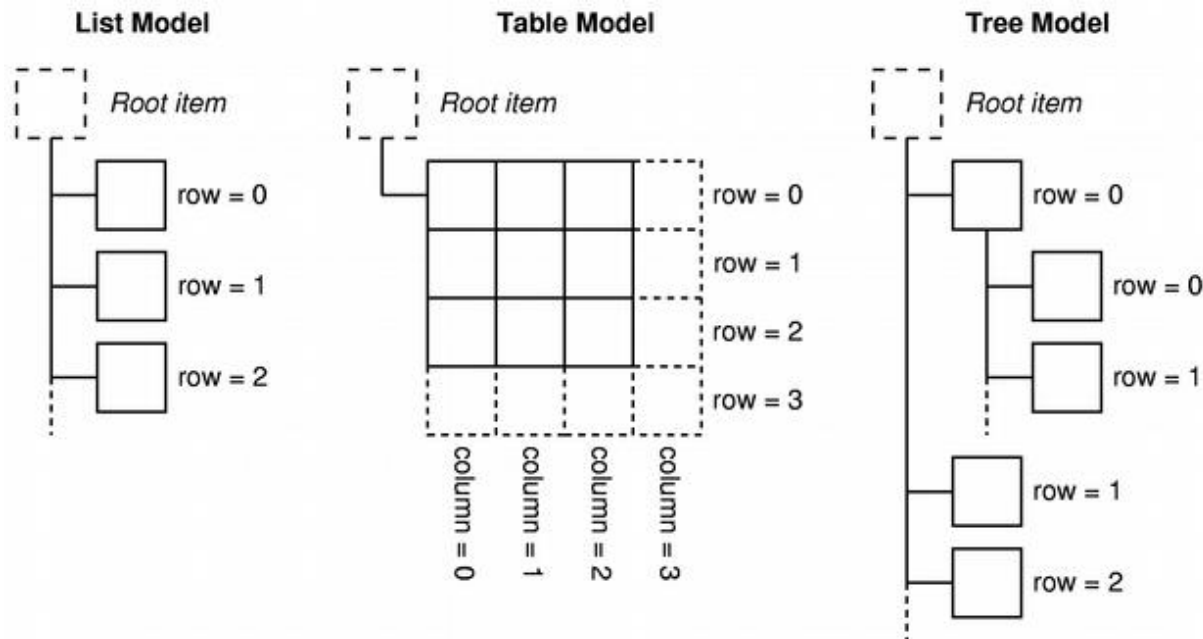
Megvalósítás (main.cpp):

```
model->setHeaderData(0, Qt::Horizontal,  
                    trUtf8("Azonosító"));  
    // fejlécek beállítása  
...  
QTableView* tableView = new QTableView();  
    // táblamegjelenítő  
tableView->setModel(model);  
    // modell beállítása a megjelenítőhöz  
tableView->show();  
  
return a.exec();  
}
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Indexek használata

- A modellen belüli adatok kezelését indexek (**QModelIndex**) segítségével tehetjük meg
 - minden elemnek a modellünkben saját indexe van, saját címmel, amely a modell felépítésétől függ

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Indexek használata

- az indexhez tartozó adatot a **data ()** metódussal kérhetjük le
- az index sorral (**row ()**) és oszloppal (**column ()**) rendelkezik, fák esetén az indexnek lehetnek gyerek (**child (<sorszám>)**), illetve szülő (**parent ()**) indexei is
- Az indexeket a nézetben is használhatjuk
 - a kiválasztás módját a **setSelectionBehavior (<viselkedés>)** és **setSelectionMode (<mód>)** műveletekkel szabályozzuk
 - a **setCurrentIndex (<index>)** a kijelölést állítja
 - az **edit (<index>)** művelettel szerkeszthetővé tehetünk egy elemet, az **update (<index>)** frissíti az adott tartalmat

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Szerkesztő modellek

- Egy tábla lekérdezését és szerkesztését a `QSqlTableModel` osztály biztosítja
 - a `setTable (<táblanév>)` művelettel állíthatunk be egy táblát adatforrásnak, a `select ()` művelet szolgál az adatok lekérdezésére
 - adatot lekérdezni a `data (<index>)`, beállítani a `setData (<index>, <adat>)` metódussal tudunk
 - lehetőségünk van tetszőlegesen rendezni az adatokat a `setSort (<oszlop>, <rendezési mód>)` művelettel
 - az `insertRow (<sor>)` beszúr egy üres sort a megadott helyre, a `removeRow (<sor>)` töröl egy sort

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Szerkesztő modellek

- Pl.:

```
QSqlTableModel *model; // modell
```

```
QTableView *view; // nézet
```

```
...
```

```
model->setTable("myTable"); // tábla beállítása
```

```
model->setSort(0, Qt::AscendingOrder); // rendezés
```

```
model->select(); // adatok betöltése
```

```
...
```

```
int row = view->currentIndex().row();
```

```
    // kijelölt sor lekérdezése
```

```
model->insertRow(row); // új sor beszúrása
```

```
QModelIndex index = model->index(row, 0);
```

```
    // index lekérdezése (a sor első oszlopához)
```

```
model->setData(index, 100); // adat beállítása
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

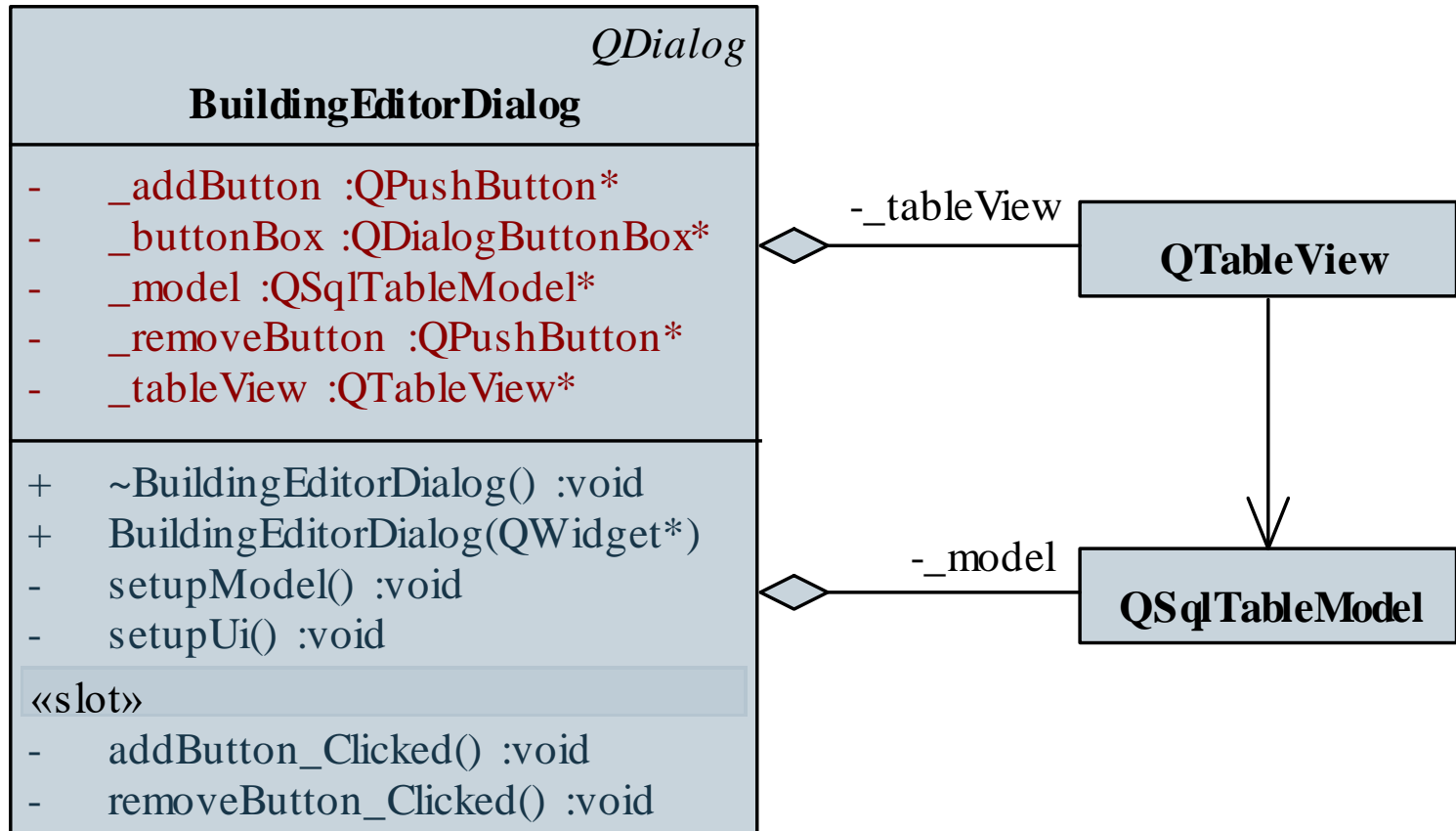
Feladat: Készítsünk alkalmazást, amely alkalmas az épületek szerkesztésére, új épület létrehozására, törlésére.

- a táblaszerkesztést egy ablakba (`TableModelDialog`) helyezzük, amelyhez felvesszük a hozzáadás és törlés gombjait, a táblakezeléshez egy `QSqlTableModel`, a megjelenítéshez egy `QTableView` példányt használunk
- beszúráskor lekérdezzük a kijelölt sor indexét, behelyezünk egy sort a helyére, átállítjuk a kijelölést (az indexen keresztül), majd szerkesztésre váltunk
- törléskor töröljük a kijelölt sort (amennyiben van kijelölés), és áthelyezzük a kijelölést

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Tervezés:

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Megvalósítás (main.cpp):

```
int main(int argc, char *argv[])
{
    QApplication a(argc, argv);
    QSqlDatabase db =
        QSqlDatabase::addDatabase("QMYSQL");
    ...
    if (db.open()) { // kapcsolat megnyitása
        BuildingEditorDialog *w =
            new BuildingEditorDialog();
        w->show();
        // ablak megnyitása
    }
    ...
}
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Megvalósítás (buildingeditordialog.cpp):

```
void BuildingEditorDialog::setupModel() {
    _model = new QSqlTableModel(this);
    // táblamodell létrehozása
    _model->setTable("building");
    // tábla beállítása
    model->setSort(1, Qt::AscendingOrder);
    // rendezési sorrend
    ...
    model->setHeaderData(0, Qt::Horizontal,
                        trUtf8("Azonosító"));
    ...
    model->select(); // adatok begyűjtése
    ...
}
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Megvalósítás (buildingeditordialog.cpp):

```
void BuildingEditorDialog::setupUi ()
{
    ...
    tableView = new QTableView(this);
    tableView->setModel(model);
    // modell hozzákapcsolása a megjelenítőhöz
    tableView->setSelectionBehavior(
        QAbstractItemView::SelectItems);
    // kijelölés módja
    tableView->resizeColumnsToContents();
    // oszlopok automatikus méretezése
    ...
}
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Szerkesztési stratégia

- A szerkesztési stratégia függvényében kétféle megközelítést alkalmazhatunk az adatkezelésben:
 - *szinkron (állandó kapcsolatú) modell*: az adatbázis és a modell tartalma folyamatosan (legalábbis rekordváltásonként) egyezik, ez az automatikus szerkesztési stratégia
 - *aszinkron (bontott kapcsolatú) modell*: az adatbázis és a modell tartalma különbözhet, és csak meghatározott pontokon egyezik meg (**select**, **submitAll**, **revertAll**), ez a manuális szerkesztési stratégia
- A gyakorlatban az aszinkron modell az elterjedtebb, mivel nem igényel állandóan az adatbázis műveletek futtatását

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Szerkesztési stratégia

- A szerkeszthető modell lehetőséget ad a szerkesztési stratégia beállítására
 - a modell a módosításokat első lépésben csak a memóriában végzi el, utána menti vissza azokat az adatbázisba
 - a módosítás fennállását az `isDirty(<index>)` metódussal kérhetünk le, ez igazat ad, amennyiben az adat eltér az adatbázisban tárolttól
 - egy sort, vagy adatot menteni a `submit()`, a teljes tartalmat menteni a `submitAll()` utasítással tudunk
 - lehetőségünk van változtatások visszavonására is `revert()` és `revertAll()` metódusokkal

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Szerkesztési stratégia

- a `setEditStrategy (<stratégia>)` függvényével definiálhatjuk a visszamentés módját, ez a következő lehetnek:
 - `OnFieldChange`: amint váltjuk a mezőt, automatikusan meghívja a `submit ()` utasítást
 - `OnRowChange`: amint váltjuk a sort, automatikusan meghívja a `submit ()` utasítást
 - `OnManualSubmit`: nem történik változtatás, amíg meg nem hívjuk a mentés (`submitAll ()`) vagy visszavonás (`revertAll ()`) műveletét
- a mentő műveletek hamissal térnek vissza sikertelen mentéskor, ekkor a `lastError ()` tartalmazza a hibát

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Tranzakciók

- Lehetőségünk van az adatok konzisztencióját *tranzakciók* segítségével biztosítani (ha az adatbázis-kezelő támogatja)
 - a `transaction()` utasítás indítja a tranzakciót, amelyet a `commit()` utasítással véglegesíthetünk, a `rollback()` utasítással visszavonhatunk
 - amennyiben valamelyik utasítás hibásnak bizonyul, visszaállíthatjuk az adatbázis konzisztens állapotát, ezért célszerű használni a `submitAll()` utasítás esetén, pl.:

```
db.transaction(); // tranzakció indítása
if (model->submitAll()) // módosítások mentése
    db.commit(); // ha sikeres, véglegesítünk
else
    db.rollback(); // ha sikertelen, visszavonjuk
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Kapcsolt táblák kezelése

- Adatbázisbeli relációk segítségével kapcsolt adatokat a `QSqlRelationalTableModel` segítségével kezelhetünk
 - a `setRelation(<oszlop>, <reláció>)` metódussal beállíthatunk relációt egy adott oszlopra
 - a reláció típusa `QSqlRelation`, megadja a tábla nevét, a forrás (társított), valamint a cél (megjelenített) oszlopot
 - pl.:

```
QSqlRelationalTableModel model; // modell
model.setTable("myTable"); // tábla beállítása
model.setRelation(2,
    QSqlRelation("otherTable", 0, 1));
// reláció megadása
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Kapcsolt táblák kezelése

- A relációval kapcsolt tábla egyúttal egy külön modellt is létrehoz az alkalmazásban, amelyet külön lekérdezhetünk és szerkeszthetünk
 - a `relationModel (<oszlop>)` metódus visszaadja a csatolt táblához tartozó modellt
 - pl.:

```
model.setRelation(2,
    QSqlRelation("otherTable", 0, 1));
// reláció megadása
QSqlTableModel *otherModel =
    model.relationModel(2);
// relációval kapcsolat tábla lekérdezése
otherModel->data(...); // adat lekérdezése
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Kapcsolt táblák megjelenítése

- A társított adatokat nem csak szövegesen, hanem legördülő menü segítségével is megjeleníthetjük
 - a nézet `setItemDelegate (<delegált>)` metódusa segítségével állíthatunk be speciális delegáltat
 - a delegáltat az alapértelmezettől egy `QSqlRelationalDelegate` példányra kell lecserélnünk
 - pl.:

```
QTableView view; // nézet
view.setModel(model); // modell beállítása
view.setItemDelegate(new
    QSqlRelationalDelegate());
// delegált beállítása
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

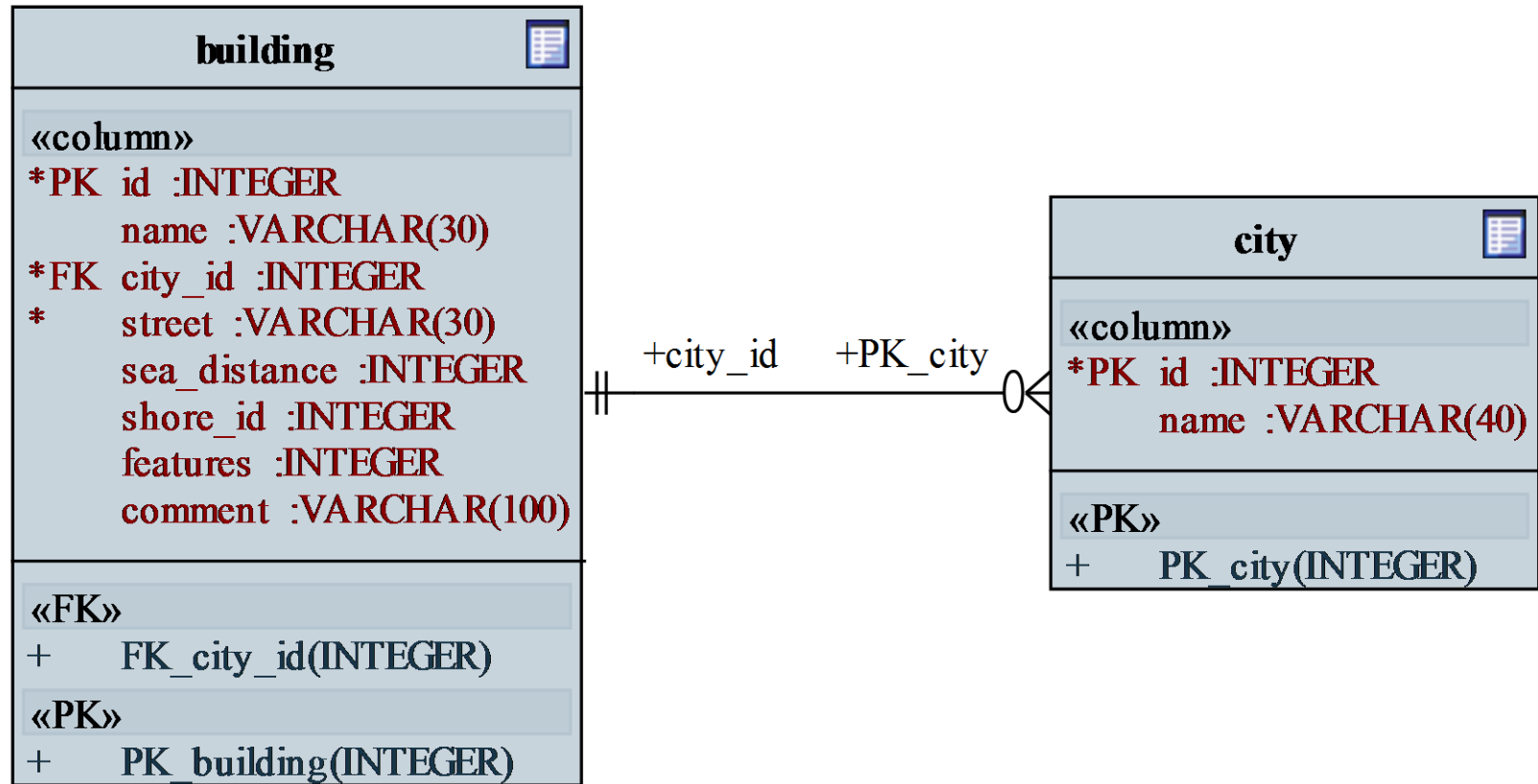
Feladat: Módosítsuk az épületek szerkesztését úgy, hogy a városokat hozzacsatoljuk az megjelenítéshez

- ehhez relációs adatmodellt kell használnunk, amely létrehozza a relációt a városok táblával (**city**), az épületek táblabeli azonosítót (**city_id**) kötve az azonosítóhoz (**id**), és helyette megjelenítve a nevet (**name**)
- a megjelenítéshez lecseréljük a delegáltat is, így legördülő menü fog megjeleni
- az adatok mentését manuálisan valósítjuk meg tranzakciók segítségével egy külön gombbal

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

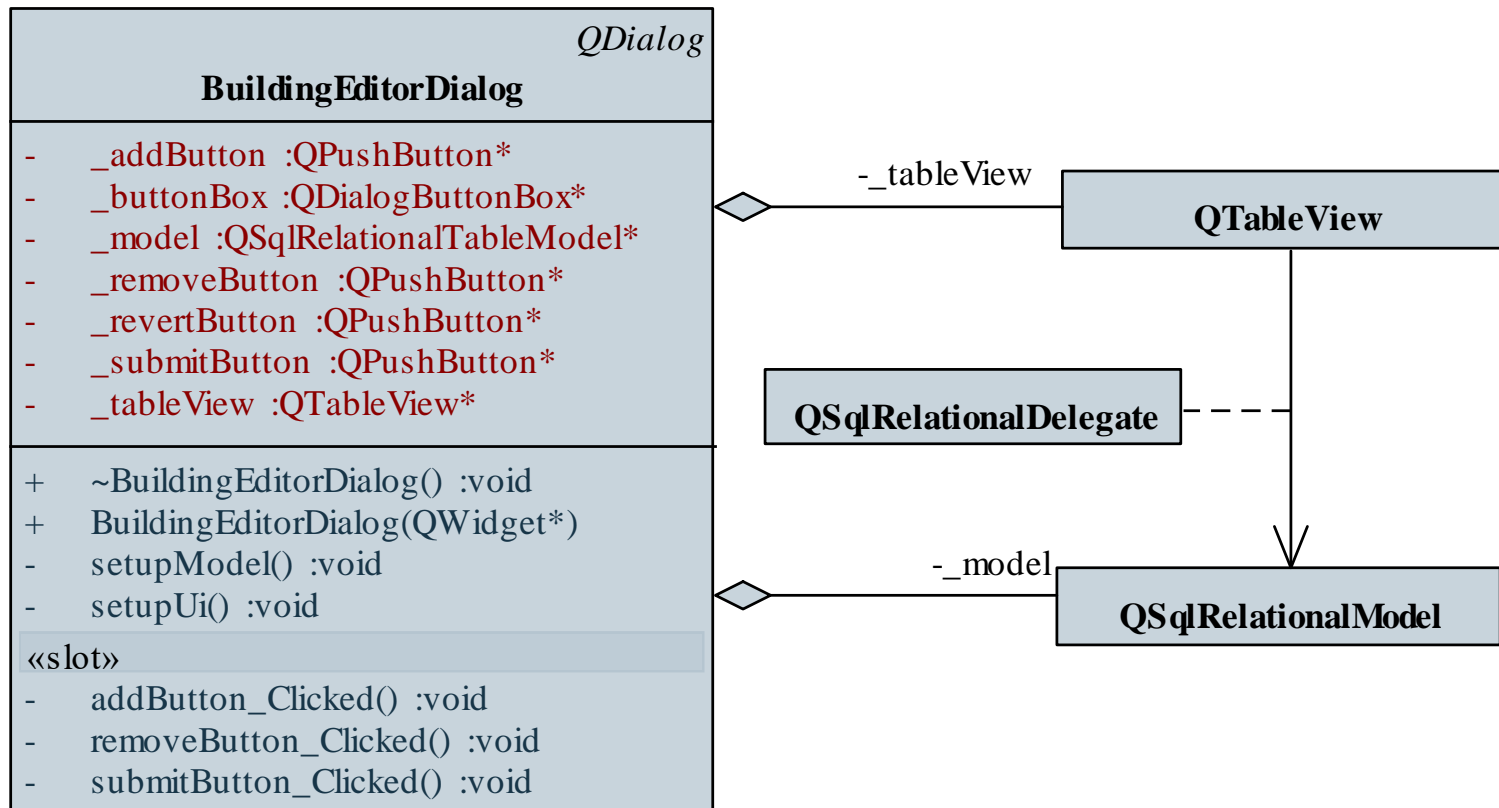
Tervezés (adatbázis):

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Tervezés (alkalmazás):

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Megvalósítás (`buildingeditordialog.cpp`):

```
...
_model = new QSqlRelationalTableModel(this);
_model->setRelation(2,
    QSqlRelation("city", "id", "name"));
    // reláció beállítása egy oszlophoz
...
_tableView = new QTableView(this);
...
_tableView->setItemDelegate(
    new QSqlRelationalDelegate());
    // megjelenítés módjának definiálása
```

Adatbázis-kezelés modell/nézet architektúrában

Példa

Megvalósítás (`buildingeditordialog.cpp`):

```
...
if (model->submitAll()) { // mentés
    _model->database().commit();
}
else { // amennyiben sikertelen volt
    _model->database().rollback(); // visszavonjuk
    QMessageBox::warning(this,
        trUtf8("Hiba történt a mentéskor!"),
        trUtf8("Az adatbázis a következő hibát
            jelezte: %1").
            arg(model->lastError().text()));
    // jelezzük a hibát
}
```